

Kraków, 8 listopada 2011 r.

Prof. dr hab. Dorota Malec

Wydział Prawa i Administracji

Uniwersytet Jagielloński

Recenzja

w związku z postępowaniem o odnowienie doktoratu

Pana Prof. dr hab. Stanisława Salmonowicza,

wszczętym przez Senat Uniwersytetu Warszawskiego w dniu 19 października

2011 r. na wniosek Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu

Warszawskiego

Piękna tradycja uniwersytecka pozwala na uhonorowanie w szczególny sposób najbardziej zasłużonych członków środowiska akademickiego. Statut Uniwersytetu Warszawskiego, przewidując dla postępowania w sprawie odnowienia doktoratu stosowanie reguł odpowiednich dla nadania doktoratu *honoris causa*, w jednoznaczny sposób określił warunki stawiane osobom, którym te godności mogą być nadane. Nadanie tytułu honorowego oraz odnowienie doktoratu możliwe jest zgodnie z treścią § 8 Statutu wyłącznie osobom, które *wybitnie przyczyniły się do osiągnięcia celów, którym służy Uniwersytet*.

Już na wstępie przygotowanej zgodnie z uchwałą Senatu Uniwersytetu Warszawskiego recenzji stwierdzić należy wyraźnie, iż Pan Profesor Stanisław Salmonowicz, jeden z najwybitniejszych polskich historyków prawa, jest osobą, której dorobek naukowy, postawa życiowa, pełne pasji i poświęcenia zaangażowanie dla

realizacji celów uniwersyteckich, spełnia wszystkie kryteria stawiane przez Statut Uniwersytetu Warszawskiego.

Pan Profesor Stanisław Salmonowicz urodził się 9 listopada 1931 r. w Brześciu nad Bugiem w rodzinie inteligentnej, o silnych tradycjach niepodległościowych, które niewątpliwie wywarły duży wpływ na uformowanie się Jego poglądów i postawy życiowej. Po przedwczesnej śmierci ojca, już w czasie II wojny światowej rodzina przeniosła się z Kresów, osiadając ostatecznie w Krakowie, w którym Profesor Salmonowicz ukończył w 1950 r. elitarnie II Liceum Ogólnokształcące im. Jana Sobieskiego i podjął studia prawnicze na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego, kontynuując tym samym tradycję rodzinną (rodzice poznali się podczas studiów prawniczych na Uniwersytecie Stefana Batorego w Wilnie). Od początku studiów wykazywał żywe zainteresowanie historią prawa, pogłębiane podczas seminarium u profesora Michała Patkaniowskiego. Wszechstronnie uzdolniony absolwent prawa nie mógł początkowo liczyć na etat asystencki, toteż po ukończeniu aplikacji sądowej orzekał w sądach w Krakowie, Myślenicach, Tarnowie i Dąbrowie Tarnowskiej.

W 1956 r. Profesor Stanisław Salmonowicz, dzięki poparciu prof. Michała Patkaniowskiego, podjął studia aspiranckie (doktoranckie) na Uniwersytecie Warszawskim, pod opieką profesora Karola Koranyiego, zwieńczone obroną (1959) dysertacji poświęconej XVIII-wiecznemu toruńskiemu prawnikowi Krystianowi Bogumiłowi Steinerowi.

Dopiero po doktoracie możliwe było zatrudnienie na macierzystym Uniwersytecie Jagiellońskim, w Katedrze Powszechnej Historii Państwa i Prawa, kierowanej przez prof. Michała Patkaniowskiego. Okres studiów i pierwszych lat pracy naukowej związał Profesora Salmonowicza z bardzo twórczym pokoleniem jego rówieśników, uczniów prof. Adama Vetulaniego: Stanisławem Grodzkim, Stanisławem Płazą, a także Stanisławem Waltosiem. Te związki, obfitujące w liczne powstałe z inspiracji dyskusjami przyjaciół opracowania przetrwały do dziś, do dziś także krakowskie środowisko naukowe historyków prawa uważa Pana Profesora

Salmonowicza za swojego znakomitego reprezentanta, wybitnego uczonego współtworzącego i kształtującego oblicze krakowskiego ośrodka.

Szybki rozwój naukowy zaowocował w 1966 r. znakomitą rozprawą habilitacyjną, „Prawo karne oświeconego absolutyzmu”, stanowiącą do chwili obecnej kanon wiedzy. W tym samym roku Profesor opuścił Kraków, by objąć w Toruniu Katedrę Historii Państwa i Prawa Polskiego. Dzięki natychmiast uzyskanemu uznaniu i zaufaniu toruńskiego środowiska w 1969 r. wybrany został na funkcję prodziekana. W obliczu dramatycznych wydarzeń i aresztowania przez władze komunistyczne (w związku z nagonką przeciwko Pawłowi Jasienicy) z dniem 30 września 1970 r. Profesor Salmonowicz został pozbawiony kierownictwa Katedry, funkcji na Wydziale, a następnie, w lutym 1971 r. zwolniony z pracy na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika.

Po zwolnieniu w styczniu 1971 r. z aresztu na warszawskim Mokotowie udało mu się uzyskać w 1972 r., dzięki poparciu m.in. Prof. Prof. Janusza Groszkowskiego, Karola Górskiego, Gerarda Labudy, zatrudnienie w Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk, w Zakładzie Historii Pomorza i Krajów Bałtyckich, którym następnie przez wiele lat z sukcesem kierował. Aresztowanie wywołało także inne, długofalowe skutki w postaci blokowania przez wiele lat możliwości awansu naukowego - nominacja na profesora nadzwyczajnego nastąpiła w 1983 r., zaś na profesora zwyczajnego dopiero w 1989 r. W tym czasie Pan Profesor już od dawna był niekwestionowanym autorytetem naukowym, jedną z najwybitniejszych postaci środowiska historyczno prawnego, uczonym znanym i cenionym także poza granicami kraju.

Dzięki podejmowanym od 1981 r. staraniom władz Wydziału Prawa i Administracji UMK, popartym przez władze uczelni, doszło do rehabilitacji Pana Profesora, co umożliwiło ponowne podjęcie pracy na Uniwersytecie w wymiarze połowy etatu. Profesor Salmonowicz objął wówczas kierownictwo unikalnej w skali kraju jednostki naukowej- Zakładu Dawnego Prawa Niemieckiego, a następnie Katedry Historii Prawa Niemieckiego w Polsce, którą kierował do 2004 r.

W ciągu wielu lat pracy naukowej Pan Profesor Stanisław Salmonowicz aktywnie współpracował z wieloma instytucjami oraz towarzystwami naukowymi między innymi Société d'Histoire du Droit w Paryżu, Société Jean Bodin pour l'Histoire Comparative du Droit w Brukseli, a także z licznymi innymi m.in. Lipsku, Berlinie. Od 2003 r. jest członkiem rzeczywistym Polskiej Akademii Umiejętności. Aktywnie uczestniczył w pracach redakcyjnych czasopism, m.in. Komitetu Redakcyjnego „Czasopisma Historyczno-prawnego”. Wielokrotnie wykladał na wielu europejskich uniwersytetach, uczestniczył jako referent w niezliczonych konferencjach rangi międzynarodowej w kraju i zagranicą.

Należy do nielicznego grona nieustających w wysiłkach, aktywnych propagatorów dorobku nauki polskiej poza granicami, m.in. poprzez współpracę jako autor i niestrudzony recenzent jednego z najważniejszych dla środowiska europejskich historyków prawa czasopisma naukowego „Revue Historique de Droit Français et Étranger”. Liczne, cenione publikacje zagraniczne sprawiają, iż Profesor Stanisław Salmonowicz od lat jest jednym z najbardziej znanych w Europie polskich uczonych.

Twórczość Pana Profesora Stanisława Salmonowicza imponuje swym rozmachem, znaczeniem, głębią i trafnością ustaleń naukowych. Dorobek naukowy obejmuje obecnie ok. 1200 pozycji, w tym ponad 40 książek. Zainteresowania naukowe Pana Profesora są bardzo szerokie i obejmują kilka podstawowych nurtów badawczych. W dorobku znajdują się cenne opracowania z zakresu dziejów prawa, zwłaszcza prawa karnego oraz nauki prawa XVI-XVIII w., począwszy od dysertacji poświęconej toruńskiemu prawnikowi K.B. Steinerowi, poprzez prace poświęcone europejskim kodyfikacjom epoki wczesnonowożytnej, procesom o czary, europejskiemu prawu karnemu, dziejom Pomorza, historii nauczania.

Pan Profesor Salmonowicz jest wybitnym znawcą prawa epoki Oświecenia. Jego monografia poświęcona prawu karnemu oświeconego absolutyzmu wciąż, mimo upływu lat, stanowi aktualne, wręcz wzorcowe opracowanie tematu. W badaniach nad dziejami państwa i prawa doby Oświecenia zwracają uwagę zwłaszcza prace poświęcone Francji i Prusom. Zagadnienia XVIII-wiecznego prawa zainteresowały Pana Profesora bardzo wcześnie, stając się już tematem pracy magisterskiej napisanej

pod kierunkiem prof. Michała Patkaniowskiego, poświęconej francuskiemu sądownictwu rewolucyjnemu w latach 1792-1794. Zwrócił uwagę także na inne zagadnienia z dziejów Francji w dobie Rewolucji, poświęcając im liczne artykuły i cenione książki („Francja pod jakobińską gwiazdą” 1966, „Sylwetki spod gilotyny” 1989).

Wnikliwe studia nad epoką Oświecenia, a także nad dziejami Pomorza i stosunków polsko-pruskich przyniosły znakomite opracowanie postaci władcy Prus, Fryderyka II (I wyd. 1981). Monografia stała się wielkim sukcesem naukowym i doczekała się wielu ponownych wydań, wciąż budząc podziw czytelników ogromem wiedzy i erudycji Autora oraz jego warsztatem naukowym. Dalsze studia nad historią Prus przyniosły kolejne znaczące opracowanie w postaci monografii „Prusy. Dzieje państwa i społeczeństwa”, wydanej także w języku niemieckim. Relacje polsko-niemieckie, poza licznymi artykułami, stały się przedmiotem zainteresowania również w książce „Polacy i Niemcy wobec siebie. Postawy-opinie-stereotypy (1697-1815)” wydanej w 1993 r.

Bardzo wyraźnym nurtem badawczym w dorobku Pana Profesora są zagadnienia historii najnowszej, zwłaszcza prace (książki oraz liczne rozprawy i artykuły) poświęcone dziejom Polskiego Państwa Podziemnego, Powstaniu Warszawskiemu, okupacji hitlerowskiej, okresowi stalinowskiemu w Polsce. To cenne spojrzenie uczonego, wnikliwego badacza, a zarazem świadka epoki, uczestniczącego niekiedy bardzo boleśnie w wydarzeniach XX w. poprzez dramaty bliskich członków rodziny i doznane przez nich za udział w działalności konspiracyjnej represje, a także przez własne doświadczenia (wspomniane wyżej aresztowanie w 1970 r., represje w czasach stanu wojennego).

Wśród prac Pana Profesora Stanisława Salmonowicza znajdują się również opracowania z zakresu dziejów nauki, a także - co zrozumiałe w wypadku tak doświadczonego i cenionego przez słuchaczy dydaktyka- podręczniki akademickie.

Misją uczonego jest także popularyzowanie wiedzy i wyników badań, co czyni Pan Profesor Salmonowicz w mistrzowski sposób. Poza wspomnianymi wyżej m.in.

książkami z dziejów Rewolucji Francuskiej nie można zapomnieć o świetnej, wciąż cieszącej się uznaniem czytelników, zyskującej wysokie oceny także na forach internetowych, wielokrotnie wznawianej (ostatnio w 2010 r.) pracy „Pitaval krakowski”, napisanej wspólnie z krakowskim profesorem Stanisławem Waltosiem i Januszem Szwąją.

Analiza dorobku Pana Profesora nie może być pełna z uwagi na ramy redakcyjne recenzji. To dorobek wszechstronny, wyznaczający nowe kierunki badań w polskiej nauce historii prawa, wiele spośród Jego prac, często wielokrotnie wznawianych, stanowi jedyne w polskiej literaturze opracowanie tematu. Wszystkie dzieła cechuje szerokie, pełne humanistycznej głębi ujęcie analizowanych zagadnień. Rzetelność badań budzi szczerzy podziw, podobnie jak mistrzowski warsztat naukowy. Pan Profesor należy do nielicznego grona niestrudzonych recenzentów prac naukowych, traktując tę działalność jako niezbędny i bardzo twórczy element życia naukowego. Nie można zapomnieć także o niezliczonych tekstach o charakterze publicystycznym, często polemicznych, drukowanych w prasie codziennej, ukazujących Pana Profesora jako wnikliwego obserwatora życia politycznego i społecznego, zawsze celnie analizującego poruszane tematy.

Pan Profesor Stanisław Salmonowicz jest nie tylko wielkim uczonym, ale przede wszystkim jest wspaniałym, szlachetnym, uczciwym człowiekiem. Jego niezłomna postawa życiowa, wierność wyznawanym ideałom i zasadom budzą ogromny szacunek. To postać, która całą swą działalnością wciąż tak aktywnie kontynuowaną, pięknie wpisuje się w misję uniwersytecką, realizując w pełni wymagania stawiane przez Statut Uniwersytetu Warszawskiego w wypadku postępowania o odnowienie doktoratu.

